

ผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ใน
ชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษา
หลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

A Project-Based Learning – Teaching Use Resources
In The Community In Entrepreneurship For
Bachelor Of Business Administration, Rajaphat
University

เพชรรา บุดเสิตา¹

Petchara Budseeta

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการสำหรับนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร 2) เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แหล่งข้อมูลคือ นักศึกษาสาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ที่เรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ในภาคเรียนที่ 2/2561 จำนวน 44 คน ตัวแปรอิสระคือ จัดการเรียนการสอนแบบโครงการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และความคิดเห็นของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ ใช้วิธีดำเนินการวิจัยแบบการวิจัยกึ่งทดลอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test Dependents ผลการวิจัย พบว่า

¹ รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาบริหารธุรกิจ วิชาเอกการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

1) จัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 50.00 และนักศึกษาได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.99) 2) ผลการประเมินจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน วิชาการเป็นผู้ประกอบการด้านปัจจัยนำเข้า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.99) ด้านกระบวนการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.92) และด้านผลผลิต สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างได้ผลอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.26)

คำสำคัญ : จัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน, แหล่งเรียนรู้ในชุมชน, วิชาการเป็นผู้ประกอบการ

ABSTRACT

The purposes of this study were 1) teaching of a project-based learning and 2) to evaluate project-based learning in entrepreneurs for marketing students, Business management program, Rajabhat University. This research was divided into 2 steps as follows: The first step was to build and find the efficiency of project-based in entrepreneurs. Experiment with 44 students to find the efficiency of project-based learning in entrepreneurs. The tools used in this research consisted of Teacher look , Students look , 4 learning-teaching sets, academic achievement test , Ability evaluation in problem solving and learning teaching evaluation model. The data were analyzed by the analysis of means , standard deviation and t-test Dependent . The results were as follows ; 1) After the experiment , The value of the academic in achievement , the project-based learning teaching in entrepreneurs, was higher significantly than the pre-experiment at .01 level and every student

had ability to Learning Skills for 21st century. 2) The opinions of students to word the project-based learning in entrepreneurships for importation in the aspect of input , process, and output were at the high level.

Keywords: project-based learning, resources in the community, entrepreneurships

บทนำ

การศึกษาในระดับอุดมศึกษามีจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตในระดับสาขาวิชาต่าง ๆ ให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะพึงประสงค์ ได้แก่ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้ในสาขาวิชา เป็นกัลยาณมิตรและเป็นผู้สร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะในสาขาวิชาการเฉพาะทางให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น มุ่งสร้างสรรค์ความก้าวหน้าและความเป็นเลิศทางวิชาการโดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้าวิจัย การจัดหลักสูตรอุดมศึกษาที่มุ่งที่จะพัฒนาบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถและทักษะอย่างเพียงพอที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า การจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา ครู อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้วิธีการเรียนการสอนโดยการบอกเล่า นิสิตและนักศึกษาเป็นผู้ฟังและจดบันทึกเน้นการสอนแบบท่องจำ เป็นหลัก ขาดการฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2551, หน้า 84) ซึ่งวิธีการดังกล่าวได้ส่งผลให้นักศึกษาไม่สามารถต่อยอดความรู้ ไม่มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาคำตอบ พิสูจน์ข้อเท็จจริง หรือไม่สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้การที่จะสั่งสอนให้นักศึกษามีความรู้ด้านเนื้อหา (contents) อย่างเดียว คงไม่เพียงพอในการจัดการเรียนการสอน ควรสอนให้นักศึกษารู้จักวิธีการแสวงหาความรู้จากสิ่งแวดล้อมมากกว่าเนื้อหาสำเร็จรูป (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544, หน้า 1) และสามารถจะแก้ปัญหาได้ ดังนั้นหลักสูตรการเรียนการสอนทางการอุดมศึกษาจึง

ควรตระหนักถึงความสำคัญของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ วิธีการเรียน และการแสวงหาความรู้มากกว่าเรียนจากเนื้อหาสำเร็จรูป และการเรียนการสอนยุคใหม่ต้องเป็นการเรียนรู้แบบแสวงหา ให้ผู้เรียนได้ลงมือค้นคว้าทำงานด้วยตนเองและสามารถแก้ไขปัญหาได้ อาจารย์เป็นผู้กระตุ้นเร้าให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และได้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างสูงสุด (เสาวนีย์ กานต์เดชารักษ์, 2539, หน้า 6)

การจัดการเรียนการสอนรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการจำเป็นต้องใช้ศาสตร์ทางการบริหารธุรกิจในหลายวิชามารวมกันเพื่อให้นักศึกษาสามารถประยุกต์ทฤษฎี ความรู้ที่มีอยู่มาใช้ในการแก้ปัญหา แต่รูปแบบการเรียนการสอนแบบบรรยายไม่สามารถทำให้นักศึกษาแก้ไขปัญหาจากกรณีศึกษาได้ จึงส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาอยู่ในระดับต่ำมาก และส่งผลต่อการพัฒนาผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาไม่ได้ การใช้เทคนิควิธีสอนแบบโครงการ (project - based learning) (พวงรัตน์ บุญญานรักษ์, 2544, หน้า 42) เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ ทักษะ และทัศนคติในบริบทที่สะท้อนความจริงของสถานการณ์ที่ผู้เรียนต้องเผชิญในขณะฝึกปฏิบัติกระบวนการเรียนการสอนนี้ รวมทั้งผู้สอนได้จัดให้ผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการออกแบบโครงการจะช่วยให้ผู้เรียนได้ออกแบบโครงการให้มีความสัมพันธ์กันระหว่างภาคทฤษฎีและปฏิบัติ กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา

วัตถุประสงค์ของวิจัย

1. เพื่อจัดการเรียนการสอนแบบโครงการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาวิทาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
2. เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาวิทาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ เป็นโครงงานแบบสำรวจ โดยมีกระบวนการ 5 ขั้นตอนคือ

- 1) กำหนดปัญหา
- 2) ตั้งสมมุติฐาน
- 3) รวบรวมข้อมูล
- 4) วิเคราะห์ข้อมูล
- 5) สรุปและอภิปรายผล

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คนและนักศึกษาโปรแกรมบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ในภาคเรียนที่ 2/2561 จำนวน 44 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Learning Skills for 21st Century) 2) ผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และ ผลผลิต

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การเรียนการสอนแบบโครงงาน หมายถึง เป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเลือกทำโครงงานที่ตนสนใจโดยร่วมกันสำรวจ สังเกต และกำหนดเรื่องที่ตนสนใจ วางแผนในการทำโครงงานร่วมกัน ศึกษาหาข้อมูลที่จำเป็นและลงมือปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ จนได้ข้อค้นพบหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่แล้ว จึงเขียนรายงานและนำเสนอต่อสาธารณชน เก็บข้อมูล แล้วนำผลงานและประสบการณ์ทั้งหมดมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดค้น และสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้จากประสบการณ์ที่ได้รับทั้งหมด โดยมี

กระบวนการ 5 ขั้นตอนคือ 1) กำหนดปัญหา 2) ตั้งสมมุติฐาน 3) รวบรวมข้อมูล 4) วิเคราะห์ข้อมูล 5) สรุปและอภิปรายผล

2. วิชาการเป็นผู้ประกอบการ หมายถึง รายวิชาที่อยู่ในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปของ ของหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต รหัส 3541001 โดยคำอธิบายรายวิชาว่า องค์ประกอบและเทคนิคในการเป็นผู้ประกอบการ ได้แก่ การจัดการ การบัญชี การเงิน การบริหารบุคลากร การบริหารสำนักงาน การตลาด ส่วนประสมทางการตลาด การวิเคราะห์และเลือกตลาดเป้าหมาย สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลทางการตลาด ตลอดจนการหาวิธีการ ควบคุมทางการตลาด ในฐานะที่เป็นผู้ประกอบการที่ยึดหลักธรรมาภิบาลและจริยธรรม การประเมินตนเองสำหรับการเป็นผู้ประกอบการ

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอนแบบโครงการในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการที่จะทำให้นักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะการค้นคว้าสารสนเทศจากแหล่งทรัพยากรต่างๆส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศระหว่างผู้ที่ทำงานร่วมกันพัฒนา การคิดระดับสูง เช่น การคิดวิจารณ์ญาณ การคิดแก้ปัญหา การคิดตัดสินใจ การคิดสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะในการจัดการ เช่น ในเรื่อง การบริหารเวลา การใช้แหล่งทรัพยากรให้คุ้มค่า การใช้งบประมาณ ทำให้เกิดทักษะทางสังคม

4. ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Learning Skills) หมายถึง ความสามารถทางด้านทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ การแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการตามกระบวนการของการวิจัยกึ่งทดลอง โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

แหล่งข้อมูลการวิจัย

แหล่งข้อมูลประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คนและนักศึกษา
โปรแกรมบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ที่ลงทะเบียนเรียน
วิชาการเป็นผู้ประกอบการ ในภาคเรียนที่ 2/2561 จำนวน 44 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและวิธีการสร้างเครื่องมือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลทางด้านวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบใช้
โครงงาน และนำมาสร้างชุดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้
ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วย มคอ.3 รายวิชาการเป็น
ผู้ประกอบการ คู่มือนักศึกษา สถานการณ์ปัญหา แบบทดสอบ แบบฝึกหัด
แบบประเมิน ความสามารถในการแก้ปัญหา และแบบประเมินพฤติกรรมการ
เรียนแบบใช้โครงงาน

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินวิธีการเรียนการสอนแบบใช้โครงงาน โดยใช้
แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วย แบบประเมิน
ความเหมาะสมของกระบวนการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า
กระบวนการและผลผลิต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัย
2. กำหนดกิจกรรมในกระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบโครงงาน
สำรวจ โดยมีกระบวนการ 5 ขั้นตอนคือ 1) กำหนดปัญหา 2) ตั้งสมมุติฐาน
3) รวบรวมข้อมูล 4) วิเคราะห์ข้อมูล 5) สรุปและอภิปรายผล
3. การพัฒนาแผนการเรียนการสอนแบบใช้โครงงาน (มคอ.3) โดยใช้
แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ
4. นำแผนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์
การเรียนรู้สถานการณ์ที่เป็นปัญหา แบบฝึกหัด และตารางการเรียนการสอน
ไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน จำนวน 3 คน
เพื่อหาความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนแบบ
โครงงาน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC)
ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1

5. ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม และได้นำแผนการเรียนการสอนแบบโครงงาน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ไปใช้สอนกับนักศึกษาที่เรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ในภาคเรียนที่ 2/2561 จำนวน 1 หมู่เรียน มี 44 คน โดยจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน โดยใช้กลุ่มเดียวทดสอบก่อน - หลัง (One – Group Pretest- Posttest Design) แล้วนำมาวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษ ที่ 21 (Learning Skills for 21st Century)

6. ให้นักศึกษาประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ปัจจัยกระบวนการ (Process Evaluation) ผลผลิต (Product Evaluation)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย สถิติทดสอบที (t-test Dependent) ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลของวิธีการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการมีค่าเท่ากับ 0.4969 ซึ่งหมายความว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ มีความรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
ก่อนการเรียน	44	13.57	2.73	28.694**	.000
หลังการเรียน	44	26.70	3.70		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นักศึกษาสามารถนำความรู้ทางทฤษฎีการเป็นผู้ประกอบการมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติการทำโครงการภาคสนาม และมีความรู้ผ่านเกณฑ์การประเมินผลรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ (ได้เกรดไม่ต่ำกว่า C หรือ 2) ร้อยละ 100 จากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ประจำภาคเรียนที่ 2 ปี 2561 คือ ได้เกรด A ร้อยละ 4.54 เกรด B+ ร้อยละ 22.72 เกรด B ร้อยละ 20.45 เกรด C+ ร้อยละ 27.27 และเกรด C ร้อยละ 25

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการ นักศึกษาทั้งหมดผ่านเกณฑ์การประเมินทั้ง 44 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการใช้การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking)			
1. มีความสามารถในการคิดที่หลากหลาย	4.30	.66	มาก
2. มีความสามารถในการคิดที่แปลกใหม่	4.16	.74	มาก
3. สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ทำให้เกิดความคิดใหม่	4.16	.71	มาก
4. สร้างสรรค์ผลงานเป็นที่ยอมรับ	4.05	.64	มาก
5. สามารถแสดงพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับ	3.91	.74	มาก
รวม	4.11	.57	มาก
ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking)			
1. มีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุมีผล	4.05	.71	มาก
2. มีคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบ มีหลักเกณฑ์	4.00	.74	มาก
3. สามารถตัดสินใจ หรือลงข้อสรุปของสถานการณ์หรือแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผล	4.07	.78	มาก
4. สามารถจำแนก/เลือกข้อมูล	4.16	.56	มาก
5. สามารถตั้งสมมติฐาน	3.95	.74	มาก
6. สามารถสรุปอ้างอิง	3.91	.70	มาก
รวม	4.02	.57	มาก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านการแก้ปัญหา (Problem Solving)			
1. มีความสามารถในการรับรู้ปัญหาสาเหตุ แสวงหาทางเลือก	4.32	.63	มาก
2. สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม	3.89	.81	มาก
3. สามารถวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของ แนวทางในการแก้ปัญหา	3.75	.71	มาก
4. สามารถกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา ต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ	4.05	.77	มาก
รวม	4.00	.63	มาก
ด้านการสื่อสาร (Communication)			
1. มีความสามารถในการใช้คำพูดและภาษา ท่าทาง เพื่อ แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด ของตนเองได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม	3.98	.73	มาก
2. มีความสามารถในการแสดงให้รู้ถึงความปรารถนาของ ตนเอง	3.93	.72	มาก
3. มีความสามารถในการปฏิเสธ ต่อรอง ขอร้อง	4.00	.74	มาก
4. มีความสามารถในการขอความช่วยเหลือ	3.98	.69	มาก
รวม	3.97	.63	มาก
ด้านการร่วมมือทำงาน (Collaboration)			
1. มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.02	.69	มาก
2. มีความเข้าใจขั้นตอนของการร่วมมือ ทำงานรู้จักการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น	3.82	.87	มาก
3. มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองใน การเป็นสมาชิกร่วมทีม	3.82	.89	มาก
4. มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนใน การเป็นหัวหน้าหรือผู้นำทีม	3.73	.78	มาก
รวม	3.84	.69	มาก
รวมทุกด้าน	3.99	.56	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการใช้การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ เพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมอยู่ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.99)

2. ผลการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต

รายการประเมินปัจจัยนำเข้า	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
สถานการณ์ที่เป็นปัญหา			
1. อ่านเข้าใจชัดเจน	3.64	.83	มาก
2. กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้	3.77	.85	มาก
3. นำไปสู่วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	3.66	.91	มาก
รวม	3.68	.80	มาก
หนังสือและเอกสารอ้างอิง			
1. รายชื่อหนังสือชัดเจนสามารถค้นได้จริง	4.00	.71	มาก
2. จำนวนชุดของเอกสารแต่ละชุดที่จัดให้	3.73	.84	มาก
3. ความเพียงพอของเอกสารอ้างอิง	3.70	.76	มาก
4. เนื้อหาชัดเจน ทำความเข้าใจได้	3.73	.89	มาก
5. ปริมาณเนื้อหาเหมาะสม	3.73	.92	มาก
6. เนื้อหาตรงตามที่แจ้งไว้	3.80	.76	มาก
7. ต้องการเอกสารอื่นนอกเหนือจากที่แนะนำไว้	3.93	.75	มาก
รวม	3.80	.67	มาก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการประเมินปัจจัยกระบวนการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล			
1. สถานที่ติดต่อถูกต้อง	3.86	.76	มาก
2. สามารถนัดหมายได้ง่าย	3.95	.68	มาก
3. เวลาที่พบสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหา	4.11	.68	มาก
4. การพบแหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคลทำให้ท่าน ได้ความรู้ตามวัตถุประสงค์ ของการเรียนรู้	4.02	.76	มาก
5. วิธีการให้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เป็น บุคคลกระตุ้นให้คิดและตัดสินใจด้วยตนเอง	4.32	.56	มาก
6. เวลาที่จัดไว้สำหรับพบแหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล	4.39	.57	มาก
รวม	4.10	.47	มาก
ผลรวมปัจจัยนำเข้า	3.86	.60	มาก
รายการประเมินปัจจัยกระบวนการ			
ผู้สอน			
1. กระตุ้นให้เกิดความอยากเรียนรู้	4.18	.69	มาก
2. กระตุ้นให้เกิดความคิดเพื่อแก้ปัญหา	4.48	.66	มาก
3. เชื่อมโยงแนวคิดของผู้เรียน	4.41	.54	มาก
4. ชี้แนะไปสู่แนวทางแก้ปัญหา	4.30	.63	มาก
5. เป็นที่ปรึกษาที่ดีของนักศึกษา	4.48	.66	มาก
6. ให้ความกระจ่างในเนื้อหา	4.20	.63	มาก
7. มีการเตรียมตัวที่ดี	4.18	.69	มาก
8. มีความอดทนต่อความไม่รู้ของนักศึกษา	3.59	.75	มาก
9. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับนักศึกษา	3.68	.80	มาก
10. มีการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักศึกษา	3.75	.81	มาก
11. ให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไข	3.57	.84	มาก
12. การตรงต่อเวลา	3.73	.75	มาก
รวม	4.04	.48	มาก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการประเมินปัจจัยกระบวนการ			
การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา			
1. สนใจขอบเขตและหัวข้องานที่ได้รับมอบหมาย	3.61	.81	มาก
2. รวบรวมข้อมูล ความรู้ได้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	3.75	.81	มาก
3. อ้างอิงแหล่งความรู้ที่น่าเชื่อถือได้	3.68	.88	มาก
4. ใช้เวลาที่เรียนรู้ด้วยตนเองเหมาะกับคุณภาพของงานที่นำเสนอ	3.80	.79	มาก
5. เสนอเรื่องที่เรียนรู้ด้วยตนเองในเวลาที่กำหนดไว้อย่างเหมาะสม	3.82	.81	มาก
6. แสดงให้เห็นว่าตนเองรู้/สามารถมากน้อยแค่ไหน	3.82	.78	มาก
7. นำคำติชมจากผู้อื่นมาปรับปรุงตนเอง	3.80	.85	มาก
รวม	3.75	.73	มาก
รายการประเมินปัจจัยกระบวนการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
กระบวนการแก้ปัญหาของนักศึกษา			
1. มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา	3.93	.81	มาก
2. อธิบายสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาได้	3.82	.78	มาก
3. ตั้งสมมติฐาน(คาดเดาคำตอบล่วงหน้า) ได้อย่างเหมาะสม	3.82	.78	มาก
4. ใช้เหตุผลประกอบการจัดลำดับความสำคัญของสมมติฐาน	3.80	.82	มาก
5. กำหนดแนวทางแสวงหาคำรู้เพื่อตอบสมมติฐาน	3.75	.81	มาก
6. ตรวจสอบข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์	3.82	.87	มาก
7. กำหนดแนวทางแก้ปัญหาอย่างถูกหลักการ	3.70	.85	มาก
รวม	3.80	.74	มาก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการประเมินปัจจัยกระบวนการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
กระบวนการทำงานกลุ่มของนักศึกษา			
1. กลุ่มยอมรับฟังความคิดเห็นที่นำเสนอ	4.12	.75	มาก
2. ถ่ายทอดความคิดภายในกลุ่มด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย	4.06	.75	มาก
3. ยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม	4.13	.66	มาก
4. มีความสามารถแก้ไขความขัดแย้งของกลุ่ม	3.94	.71	มาก
5. ช่วยกลุ่มให้คิดหรือทำงานที่ตรงเป้าหมาย	4.25	.71	มาก
6. ช่วยสรุปประเด็นได้ตรงตามหัวข้อ	4.19	.69	มาก
7. เสนอความคิด หรือวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา	4.28	.75	มาก
8. รับผิดชอบต่องานที่กลุ่มมอบหมาย	4.32	.66	มาก
9. มาตรงเวลาตามหมายทุกครั้งในการร่วมกลุ่มกิจกรรมการเรียน	3.57	.56	มาก
รวม	4.09	.22	มาก
ผลรวมปัจจัยกระบวนการ	3.92	.60	มาก
รายการประเมินปัจจัยผลผลิต	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. มีความพึงพอใจในการจัดการเรียน การสอนแบบ โครงการ (ใบงาน การออกไปสัมภาษณ์ภาคสนาม)	4.25	.61	มาก
2. มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม	4.27	.66	มาก
3. เรียนรู้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม	4.36	.71	มาก
4. สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง	4.07	.72	มาก
5. มีความรับผิดชอบต่อการงานร่วมกัน	4.27	.75	มาก
6. ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนมากขึ้น	4.34	.74	มาก
7. รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น	4.34	.77	มาก
8. มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้อื่นมากขึ้น	4.30	.82	มาก
9. มีความกล้าในการแสดงออกและนำเสนองาน ด้วยเหตุผล	3.89	.68	มาก
10. มีทักษะในการแก้ปัญหามากขึ้น	4.52	.66	มากที่สุด
ผลรวมปัจจัยผลผลิต	4.26	.38	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ด้านปัจจัยนำเข้า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ใน

ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.86) ปัจจัยด้านกระบวนการ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.92) และปัจจัยด้านผลผลิตได้ผลอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.26)

การอภิปรายผล

ผลการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาวิทาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พบว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 50 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมอยู่ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.99) เมื่อพิจารณารายด้านดังนี้ 1) ด้านความคิดสร้างสรรค์ เป็นทักษะที่ได้รับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.11) 2) ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นทักษะที่ได้รับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.02) 3) ด้านการแก้ปัญหา เป็นทักษะที่ได้รับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.00) 4) ด้านการสื่อสาร เป็นทักษะที่ได้รับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.97) 5) ด้านการร่วมมือทำงาน เป็นทักษะที่ได้รับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.84) ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ลัดดา ภูเกียรติ (2543) ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา แคมมณี (2550, หน้า 138) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเลือกทำโครงการที่ตนสนใจโดยร่วมกันสำรวจ สังเกต และกำหนดเรื่องที่ตนสนใจ วางแผนในการทำโครงการร่วมกัน ศึกษาหาข้อมูลที่จำเป็นและลงมือปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ จนได้ข้อค้นพบหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่แล้ว จึงเขียนรายงานและนำเสนอต่อสาธารณชน เก็บข้อมูล แล้วนำผลงานและประสบการณ์ทั้งหมดมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดค้น และสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้จากประสบการณ์ที่ได้รับทั้งหมด และงานวิจัยของ อรพิน ภู่อารัม (2552, หน้า 79-80) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนา

ทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้การ
สอนแบบโครงงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ทักษะการคิด
วิเคราะห์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้การสอนแบบ
โครงงานของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .01 งานวิจัยของ ธนพล กลิ่นเมือง (2552, หน้า 101) ทำวิจัยเรื่อง ผล
ของการใช้รูปแบบการเรียนการสอน 5E ในหน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดย
การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีต่อความสามารถในการทำโครงงานและเจต
คติต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนที่เรียน
ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละความสามารถในการทำโครงงานสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ
สูงกว่าร้อยละ 70 2. นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ใน
ระดับดี ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่ง
เรียนรู้ในชุมชน รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตร
บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ที่พัฒนาขึ้นนี้มุ่งเน้น
กระบวนการเรียนการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลตลอดเวลา
ดังที่นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นต่อผลที่เกิดขึ้นกับตนเอง เมื่อเรียนโดยใช้
โครงงานนี้ว่ามีทักษะในการแก้ปัญหาเพิ่มขึ้นและยังส่งผลดีต่อตัวเองในด้านอื่น
ๆ อีกด้วย ได้แก่ มีความขยันในการค้นคว้าด้วยตนเองเพิ่มขึ้น กล้าพูด กล้า
แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลมากขึ้นมีความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มมากขึ้น
ชอบคิดและมีหลักในการคิดมากขึ้น รู้สึกขยันขึ้นมีความคิดกว้างขึ้น มีความ
กระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น มีความรู้กว้างขวางมากกว่าการเรียนแบบ
บรรยาย ไม่เบื่อต่อการเรียน รู้สึกอยากเรียนเพราะในขณะที่เรียนสามารถเสนอ
ในสิ่งที่ตนเองคิดให้กับกลุ่มได้ และเมื่อเรียนจบก็สามารถจดจำเนื้อหาได้จาก
สถานการณ์ทำให้เข้าใจได้โดยไม่ต้องไปนั่งท่องจำเหมือนเรียนตามปกติ
นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนทำหน้าที่ความเป็นผู้นำได้ดีขึ้นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 วิชาที่จะนำมาจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ควรเป็นวิชาที่มีลักษณะบูรณาการ ซึ่งรายวิชาในหลักสูตรบริหารธุรกิจสามารถนำการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานไปใช้

1.2 ควรเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในชั้นการสอน และขยายขอบเขตความรู้ดำเนินไปได้เป็นอย่างดี เวลาที่ใช้ในการเรียน สถานการณ์ปัญหาจะต้องใช้ระยะเวลามากถึง 2 เท่าของการเรียนแบบปกติ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารระดับคณะ หรือสาขาวิชาควรให้การสนับสนุนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ หรือการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอนโดยพิจารณำการะบวนการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลการใช้วิธีการสอนกับระยะเวลาในการเตรียมความพร้อมของผู้สอนและผู้เรียนที่แตกต่างกัน เพื่อศึกษาระยะเวลาที่เหมาะสมในการเตรียมความพร้อมของผู้สอนและผู้เรียนที่ส่งผลต่อการใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน และมีการวิจัยและพัฒนาสื่อการสอนที่เหมาะสมกับการใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรที่ให้ทุนสนับสนุนการทำงานวิจัยฉบับนี้ รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการผู้ประกอบการในชุมชน ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าสำหรับการทำวิจัยครั้งนี้

บรรณานุกรม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). มหาวิทยาลัยที่ทางแยก : จุดประกาย
วิสัยทัศน์อุดมศึกษาไทยในอนาคต. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.

ทีศนา แชมมณี. (2550). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดการ
กระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชนพล กลิ่นเมือง. (2552). ผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอน 5E
ในหน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยการบูรณาการภูมิปัญญา
ท้องถิ่นที่มีต่อความสามารถในการทำโครงการและเจตคติต่อ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พวงรัตน์ บุญญานรงค์. (2544). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหา. ชลบุรี:
มหาวิทยาลัยบูรพา.

ลัดดา ภูเกียรติ (2543) อุดมศักดิ์ ธนะกิจรุ่งเรือง และคณะ (2543).
การสอนโดยใช้โครงการเพื่อพัฒนาผู้เรียน. กรุงเทพฯ: คณะ
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสาวนีย์ กานต์เดชารักษ์. (2539). การพัฒนารูปแบบการสอนแบบ
เน้นการวิจัยทางการศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต
, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2544). วิธีวิทยาการประเมินศาสตร์แห่งคุณค่า.
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรพิน ภู่อรัมย์. (2552). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียน
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้การสอนแบบโครงการของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

วารสารพิกุล